

MUSEUMS AND EDUCATION: PURPOSE, PEDAGOGY, PERFORMANCE

(MUZEJI I ODGOJ: SVRHA, PEDAGOGIJA, UČINAK)

EILEAN HOOPER-GREENHILL
London: Routledge, 2007., str. 231.

MARIJA BUTERIN
Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju
University of Zadar, Department for pedagogy

Primljeno / Received: 19. XII. 2008.

Knjiga *Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance* nastala je kao rezultat istraživanja koje je proveo *Research Centre for Museums and Galleries* u okviru *Learning Impact Resarch Project* na Odjelu za muzejske studije Sveučilišta u Leicesteru pod vodstvom profesorice Eileane Hooper-Greenhill. Fokus knjige prikaz je razvoja konceptualnog okvira i metode za "mjerenje" učinaka učenja u postmodernim muzejima te njena primjena kroz tri nacionalna evaluacijska istraživanja provedena od 2003. do 2006. godine diljem Engleske.

Eilean Hooper-Greenhill profesorica je na Odjelu za muzejske studije na Sveučilištu u Leicesteru. Autorica je brojnih knjiga i članaka koje se bave problematikom na relaciji: muzeji-obrazovanje-komunikacija. Njezin rad na tom području međunarodno je prepoznat i priznat.

Knjigu od 231 stranice čini, uz dio sa zahvalama i bibliografijom, jedanaest poglavlja. Tekst je popraćen s nekoliko fotografija, ilustracija i tablica te se poziva na mnogobrojnu relevantnu literaturu.

U prvom poglavlju, *Muzeji: učenje i kultura*, autorica razmatra karakteristike postmoderne kao izazove koncipiranja današnjeg muzeja. "Uloga muzeja nije više ograničena na čuvanje predmeta, oni ih moraju i konstantno reinterpetirati" (str. 1) na relaciji kustos-posjetitelj. Kao pretpostavku izgradnje post-muzeja autorica ističe važnost razumijevanja kompleksne veze između kulture, komunikacije, učenja i identiteta sa svrhom razvoja novog pristupa prema posjetiteljima te promocije ravnopravnog i pravednog društva. Pomakom naglaska s "muzejskog poučavanja" na "muzejsko učenje" (str. 4), umjesto izložaka, u središte muzejskog rada stavlja se posjetitelj.

U poglavlju *Mjerenje kulture* razmatra se zahtjev za dokazivanjem odgojno-obrazovne učinkovitosti muzeja. Zahtjev je nastao kao reakcija na vladinu politiku prioritizacije učenja u kulturnim organizacijama te predstavlja temelj za dobivanje i opravdanje financijskih ulaganja od strane države.

U sljedećem poglavlju, *Konceptualizacija učenja u kulturalnim organizacijama*, iscrpno se izlažu različite koncepcije pojma "učenje" te nastojanja u smjeru izgradnje koncepta koji odgovara muzejskom kontekstu. *Learning Impact Research Project* pošao je od koncepcije koja se temelji na suvremenoj teoriji učenja i kulture (socio-kulturalna i konstruktivistička polazišta) te učenje u kulturalnim organizacijama određuje kao sastavni dio svakodnevnog života, kao konstruktivističko i iskustveno te kao proces koji, uz kognitivnu angažira tjelesnu i afektivnu dimenziju ličnosti.

Unutar poglavlja *Opći ishodi učenja: konceptualni i interpretacijski okvir* detaljno se razmatra nastojanje u identifikaciji i specifikaciji ishoda učenja u kulturalnim institucijama. S obzirom na činjenicu da su muzeji pretežno mjesta neformalnog i neplaniranog odgoja i obrazovanja, nemoguće je unaprijed definirati ishode učenja za svaku individuu, stoga se krenulo od koncepta nespecificiranih ishoda učenja. Na temelju odgovora posjetitelja muzeja definirani su sljedeći opći ishodi učenja (*Generic Learning Outcomes*): znanje i razumijevanje, vještine, užitak, inspiracija i kreativnost, stavovi i vrijednosti te djelovanje, ponašanje i napredak (unutar kojih se mogu grupirati individualni ishodi).

U poglavlju *Istraživački programi: pozadina i metoda* autorica opisuje kontekst i metodologiju istraživanja učinaka učenja. Istraživanje je provedeno u okviru triju nacionalnih istraživačkih programa: *Renaissance in the Region 1. i 11.* (2003. i 2005.) te *Strategic Commissioning Museum Education Programme* (2004.). Programi su pokrenuti u svrhu modernizacije zanemarenih regionalnih muzeja, sustavnijeg odgojno-obrazovnog rada te povezivanja regionalnih i nacionalnih muzeja putem odgojno-obrazovnog partnerstva. Navedena istraživanja povezuje jedinstvena metodologija. Uputnike koji su ispitivali ishode učeničkog učenja u muzeju neposredno nakon posjeta ispunilo je sveukupno 3113 učitelja te 56810 učenika. U situacijama gdje su se stavovi i određena problematika trebali dublje istražiti, korištene su studije slučaja, intervjui te ciljane grupe. Osobito bogatstvo informacija pružio je dio upitnika, u kojima su učenici bili zamoljeni da pismeno ili crtežom dovrše pitanje "Što me je danas najviše impresioniralo u muzeju?"

U poglavlju *Model školskog korištenja muzeja* iznose se rezultati istraživanja vrsta škola koje koriste muzeje kao i način njihova korištenja. Rezultati analize pokazali su kako muzeje najviše posjećuju osnovne škole, što autorica objašnjava činjenicom slabe prakse izvanškolske nastave u srednjim školama. Analizom je također utvrđen neočekivan, relativno visok broj posjeta od strane specijalnih škola te škola koje su smještene na lokacijama posebne državne skrbi. Autorica upozorava kako se navedeni nalazi mogu promatrati kao rezultat napora muzeja u dopiranju do spomenutih škola u skladu s promoviranjem politike uključivog društva. Naime, prije pokretanja spomenutih programa, analiza posjeta muzeja pokazivala je nisku razinu dječje i školske posjećenosti, dok je visoko obrazovani srednji sloj ljudi bijele rase predstavljao dominantni profil posjetitelja. Rezultati istraživanja su također pokazali kako učitelji muzeje prvenstveno koriste za realizaciju nastavnog plana i programa, i to ponajviše nastave povijesti, zatim integriranih programa te umjetnosti i dizajna, dok je korištenje u drugim nastavnim predmetima ili područjima slabije prakticirano.

U sljedećem poglavlju, *Vrijednost muzeja za učitelje*, iznose se stavovi učitelja o važnosti muzeja kao odgojno-obrazovnog mjesta s obzirom na opće ishode učenja. Utvrđeno je da su stavovi u cjelini pozitivni, no sa suptilnim varijacijama s obzirom na način na koji učitelji koriste muzeje (drže se važnijim ukoliko je rad u muzeju tješnje povezan s nastavnim

planom i programom). Nalazi su pokazali kako osnovnoškolski učitelji, za razliku od srednjoškolskih, ipak nešto više vrednuju ishode učenja u muzeju te drže kako su užitak, inspiracija i kreativnost najvažniji.

U poglavlju *Ishodi učenja učenika: pogledi učitelja* iznose se stavovi učitelja s obzirom na dimenzije općih ishoda učenja učenika u muzeju. Nalazi ukazuju kako su učitelji općenito vrlo entuzijastični te posebno ističu osjećaj zadovoljstva koji učenici osjećaju prilikom posjeta kao važnog čimbenika efikasnog učenja. O muzeju svjedoče kao iznimnom odgojno-obrazovnom mjestu prvenstveno zbog dodirljive prirode muzejskih izložaka koji omogućuju spoznavanje "iz prve ruke" te koji djeluju u smjeru boljeg razumijevanja i zapamćivanja činjenica (ponajprije činjenica vezanih uz nastavni predmet te u nešto manjoj mjeri interdisciplinarnih ili tematskih činjenica, činjenica o muzejima, o samim učenicima i svijetu te druge vrste informacija). Učitelji smatraju kako su muzeji mjesta koja učenicima pružaju slobodu izražavanja na sebi svojstven način. Rezultati također ukazuju kako učitelji (posebno srednjoškolski) smatraju kako posjet muzeju potencira i razvoj vještina, i to prvenstveno kognitivnih, komunikacijskih i socijalnih te u nešto manjoj mjeri praktičnih, kreativnih, vještina pismenosti, spacijalne i dr., a u najmanjoj mjeri numeričke i ICT (ukoliko nisu naglašeni kao posebni ciljevi rada u muzeju). Odgovori učitelja također ukazuju kako učenje u muzeju potencira razvoj pozitivnih stavova, i to prema učenju, drugačijim zajednicama te prema sebi i svojim mogućnostima. S obzirom na djelovanje, ponašanje i napredak, učitelji smatraju da muzeji djeluju pozitivno i to prvenstveno u smjeru boljeg razumijevanja nastavnog predmeta te nešto manje u povećanoj motivaciji za učenje, kulturalno razumijevanje, povećano samopouzdanje, učenje kroz kurikulum te u najmanjoj mjeri za boljim ocjenama (autorica to objašnjava činjenicom nedovoljnog korištenja muzeja za poučavanje gradiva koje će kasnije biti ocijenjeno). Učitelji su se također izjasnili da je iskustvo učenja u muzeju promijenilo njihov dotadašnji način rada (korištenje novih aktivnosti i vještina, osposobljavanje učenika da međusobno rade na drugačiji način). Istraživanje je pokazalo da unatoč općem entuzijazmu, svi učitelji ne osjećaju istu pouzdanost u korištenju muzeja, odnosno da imaju manja očekivanja u vezi s ishodom učenja učenika. Kao najpouzdaniji su se pokazali učitelji umjetnosti, a najmanje učitelji znanosti i tehnologije. Istraživanje je ukazalo i na međusobnu povezanost općih ishoda učenja.

U sljedećem poglavlju, *Učenički rezultati učenja: glasovi učenika*, iznose se viđenja učenika o rezultatima njihova vlastitog učenja. Već i podnaslovi dani u obliku izjava učenika: "Cijeli izlet je bio inspirativan" (str. 140), "Kad sam otišao, glava mi je bila puna" (str. 146), "To mi je pomoglo glede mojih socijalnih vještina" (str. 153), "Nikad nisam mislio da je umjetnost zanimljiva, ali sad ću morati ponovno razmotriti tu ideju" (str. 157), "Nakon što mi je bilo objašnjeno, razumio sam" (str. 162) ukazuju na to kako i učenici smatraju da učenje u muzeju doprinosi razvoju općih ishoda učenja. Autorica zaključuje: "Kristalno je jasno iz izjava učenika da najbolje uče kada su tjelesno angažirani u fizičkim iskustvima koja potiču njihove osjećaje i emocije i dopuštaju njihovim umovima da se otvore prema novim idejama" (str. 165).

U predzadnjem poglavlju *Karakteristike i značaj učenja u muzeju*, analizira se priroda učenja u muzeju na temelju iskaza učenika i učitelja. Nalazi ukazuju na to kako se učenje pojavljuje kao utjelovljeno, duboko, holističko, personalizirano, trajno te povezano s identitetom. Postmoderni muzej se opisuje kao mjesto koje potencira želju za znanjem

i većim zalaganjem. Sve to ukazuje kako muzeji mogu i moraju biti mjesta efikasnog učenja.

U zadnjem poglavlju, *Učenje u post-muzeju: teme i izazovi*, autorica analizira osobine postmodernog muzeja u usporedbi s muzejskom filozofijom 19. stoljeća koju karakterizira dominacija apstraktnog, intelektualnog i vizualnog. Autorica upozorava kako se mnoga ograničenja muzeja, kao što su prezentacije spolnih i rasnih hijerarhija, trebaju osvijestiti i prevladati u kontekstu društva jednakosti i uključenosti. Odgojno-obrazovna svrha muzeja ne ograničava se isključivo na ovladavanje ogromnim korpusom znanja, već se prvenstveno temelji na idejama cjeloživotnog učenja, fleksibilnosti i samorealizaciji, što podrazumijeva participativni i performacijski model učenja koji omogućuje integraciju uma, tijela i emocija. Navedeno ukazuje na potrebu sustavnog promišljanja muzejskog kurikuluma.

Knjiga *Muzeji i odgoj: svrha, pedagogija, učinak* predstavlja hvalevrijedno ostvarenje s obzirom na iznošenje cjelovite slike učenja u postmodernim muzejima. Rasvjetljavanjem veze između muzeja i škole te odgojno-obrazovnih mogućnosti muzeja, autorica otvara i prostor za nova potencijalna istraživanja.